

Moškanjci, parc. št. 100/3 in 100/4, k. o. Moškanjci. 2009. Vzhodni profil v sondažnem jarku s strukturnimi elementi rimske ceste Poetovio–Savaria (risba: V. Bandelj; računalniška obdelava: D. Belič in D. Cvetko)

št. 834, 100/3 in 100/4, vse k. o. Moškanjci. Izkop sondažnega jarka na delu zemljišč s parc. št. 100/3 in 100/4, k. o. Moškanjci (EŠD 6464), je bil opravljen zaradi ugotovitve stopnje ohranjenosti struktur rimske ceste po ponovni vzpostavitvi njivske površine na parc. št. 100/3 in pred posegi v gradbenem pasu gradnje kanalizacije. Sondažni jarek je bil izkopen deloma strojno in deloma ročno, v velikosti 14,5 x 1,2 m in do 0,95 m pod površino ter dokumentiran s standardnimi metodami arheološke dokumentacije. Odkritih je bilo 12 stratigrafskih enot, od katerih je šest pripadalo ohranjenim strukturnim elementom rimske ceste Poetovio–Savaria (SE 003, 004, 005, 006, 010, 011). Neposredno na geološki podlagi (svetlorjav peščen prod SE 007 in rumeno rjav melj SE 008) so bila dokumentirana prodnata nasutja (SE 006, 005 in 003), ki predstavljajo ohranjeno strukturo rimske ceste v širini 12 metrov in debelini od 0,55 do 0,7 m ter z obcestnima jarkoma (SE 010 in 011) v širini 1,25 m. Temeljno gramozno nasutje (SE 006) se je v južnem predelu naslonilo na greben prodnate geološke osnove (SE 007) in je nekoliko tanjše od nasutja v severnem, kjer se pojavlja bolj meljasta osnova (SE 008). Nasutje je poravnano v širini dobrih 12 metrov in dobro utrjeno, kar kažejo zbiti prodniki pretežno iste velikosti v zgornji polovici in površini plasti (SE 006). Na njej je nasuta plast temnorjavega peščenega proda z redkimi večjimi prodniki (SE 005). V osrednjem zgornjem delu nasutja se pojavlja lečasta, do 1,30 m široka in do 0,15 m vgreznjena poglobitev, zapolnjena z meljem in drobnejšimi prodniki (SE 004). V južnem predelu je obe plasti prekrivalo nasutje rumenorjavega peščenega proda – preostanek tretjega cestnega nasipa (SE 003), ki ga je delno uničilo polpreteklo preoravanje, dodatno pa nedavno ruvanje drevesnih panjev in poravnavanje površine (SE 002, SE 001). Pri ponovni vzpostavitvi njivske obdelovalne površine na delu parc. št. 100/3, k. o. Moškanjci, se je na meji s parc. št. 100/4, k. o. Moškanjci, kjer je travnata površina (s humusom, SE 012), razgalil

razgon (SE 009). Arheoloških artefaktov, ki bi datirali v čas rimske dobe, ni bilo zaslediti.

V izkopanem jarku za kanalizacijo, parc. št. 810/12, 699, k. o. Moškanjci, ki je potekal ob severnem robu sedanjega cestišča magistralne ceste Ptuj–Ormož, so bile dokumentirane le recentno premešane plasti (SE 14–17, 19) kot zasipi vgradnje krajevnega vodovoda in širitve cestišča pred nekaj leti (SE 13). Strukturnih elementov rimske ceste ni bilo zaslediti, kar pomeni, da so bili na obravnavanem prostoru uničeni že s predhodnimi infrastrukturnimi gradnjami.

Arheološko terensko ekipo so sestavljali arheološki tehniki Nataša Svenšek, Vesna Bandelj, Duško Belič in Dejan Kovačič. Pri obdelavi arhiva najdišča so sodelovali še konservatorski tehniki Danilo Cvetko, Mirko Klemenčič in Vera Murko. Poslovna sekretarka Alenka Tušek je pripravila dokumentacijo v skladu z zakonodajo o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na terenu in druge poslovne in logistične posle. Arhiv najdišča je do končne obdelave v depojskih prostorih ZVKDS, CPA, na Ptujju.

Marija Lubšina - Tušek

132

EŠD: 2072

Naselje: Mozelj

Občina: Kočevje

Ime: Mozelj – cerkev sv. Lenarta

Področje: R

Obdobje: gotika

Župnijski urad Kočevje se je samoiniciativno odločil za sanacijo notranjega ostenja podružnične cerkve sv. Lenart. V prvi fazi so začeli odstranjevati originalne omete v ladji in prezbiteriju. Notranje ostenje cerkve sv. Lenarta v Mozlju, ki je v zasnovi gotško, so večkrat prekrili z novimi, kasnejšimi ometi in beleži. Pri delu so naleteli na poslikavo. Na pobudo Župnijskega urada Kočevje in

ZVKDS, OE Ljubljana, smo preverili dejansko stanje, pripravili program restavratorskih del in začeli izvedbo.

Približno 4 do 6 cm pod ometom in beleži sta originalno poslikana poznogotska ometa (2). Gotska ometa so natančno nanesti, ju zalikali in nato poslikali v fresco tehniki. Prvega so nanesti direktno na temeljnik – kamen, naslednjega pa ponekod čez prvega v višino do 5 mm.

Apnena ometa sta tehnološko enaka in na gladko zalikana. Način polaganja barvnih plasti je klasičen, na mokri omet (intonaco), se pa barvno razlikujeta; na prvem ometu so toni v zgodnjegotskem slogu (barvna skala osnovnih oksidov), na drugem pa se pojavijo tudi mešanice, kot je na primer *caputmortum* ...

Poslikani ometi so v slabem stanju, prvi osnovni je v precejšnji meri podmehurjen, se krūši in odstopa od temeljnika. Barvna plast je večinoma krhka, vidno pa je tudi drobno odpadanje barvne plasti – slika 1 (oksid rdeče). Na celotni površini odkrite poslikave ni sledov sinopije (lahko bi rekli tudi podrisbe, to je risba na plasteh hrapavca – *arriccio*, ki je navadno označevala okvirno razčlenitev celotne kompozicije na predvidene giornate ali dnevnice), je pa direktno čez poslikavo (do 5 mm) nanesena

plast intonaca, skupaj z apnenim beležem in pigmenti, ki je delno karbonatizirala – slika 2.

Po primerno postavljenem odru je restavratorska ekipa v dogovoru z naročnikom opravila naslednja konservatorsko-restavratorska dela:

1. mehansko odstranjevanje umazanije in prahu,
2. obšivanje kritičnih mest in robov,
3. kitanje na grobo večjih in globljih poškodb,
4. injektiranje,
5. mehansko odstranjevanje kasnejših ometov, električne napeljave in drugih tujkov z originalnih poslikanih gotskih ometov,
6. mehansko odstranjevanje ostankov beležev, recentnih plasti in sige,
7. nadomeščanje manjkajočih delov originalnih starih ometov z novimi,
8. oblikovanje stikov z originalnimi ometi v nivo,
9. kitanje na grobo in s finim apnenim ometom,
10. toniranje zakitanih površin in približevanje originalni barvi,
11. barvno rekonstruiranje manjkajočih naslikanih rastlinskih elementov in okrasnih bordur,
12. dokumentiranje.

Ljubiša Milić

Mozelj, cerkev sv. Lenarta, levo detail pred restavratorskim posegom, desno po restavratorskem posegu (foto: L. Milić)

133

EŠD: 1713

Naselje: Mrzlava vas

Občina: Brežice

Ime: Mrzlava vas – cerkev Sv. duha

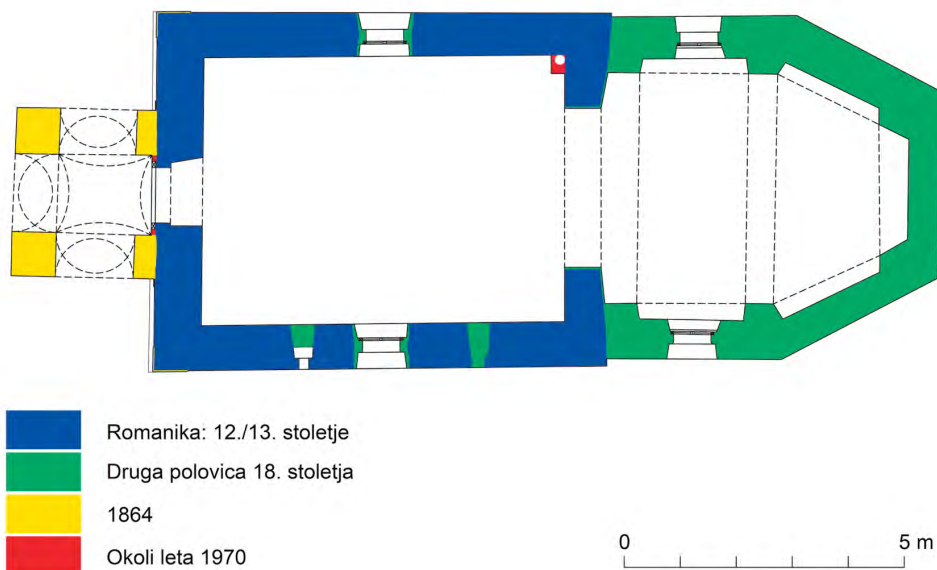
Področje: UA

Obdobje: romanika, 18. stoletje, 19. stoletje

Cerkev Sv. duha v Mrzlavi vasi je bila doslej znana predvsem po pomembnem poznorenesančnem krilnem oltarju iz druge polovice 16. stoletja, ki so ga iz cerkve že leta 1922 prenesli v Ljubljano (danes je v Narodni galeriji). O sami cerkvi pa je bilo znanega bore malo. Stavba stoji jugovzhodno zunaj naselja in je orientirana proti jugovzhodu. Zaradi osamljene lege sredi široke doline predstavlja izrazitejšo likovno točko v prostoru. Prva omemba cerkve sega v leto 1712, ko jo navaja opis župnije Čatež. Pred obnovo cerkve je bilo mogoče ugotoviti, da njeni začetki segajo verjetno v drugo polovico 17. stoletja, v drugi polovici 18. stoletja naj bi bila temeljito predelana, medtem ko naj bi bil zvonik na zahodni strani prizidan v 19. stoletju.

Cerkev sestavljajo pravokotna ladja z ravnim in ometanim stropom, poligonalno sklenjen prezbiterij, obokan z dvema polama čeških kap na notranjih slopih, in zvonik na zahodni strani. Oprema cerkve razen omenjenega krilnega oltarja,

katerega provenienca še ni pojasnjena, ni vredna omembe. Zaradi nestrokovnih obnov pred desetletji je stavba današnje dni dočakala v slabem stanju. Cementni ometi so povečevali prisotnost vlage v spodnjih partijah sten, strešna kritina na ladji in prezbiteriju je bila dotrajana, kar velja tudi za pločevinasto kritino zvonika. Zaradi slabega stanja cerkve so se predstavniki Župnije Čatež ob Savi odločili za temeljitejšo obnovo zunanjščine. Pred tem je marca 2009 ZVKDS pripravil Predlog za razglasitev dvorca Cerina in cerkva v župniji Čatež ob Savi za kulturne spomenike lokalnega pomena, a ga Občina Brežice ni sprejela in je od šestih predlaganih enot dediščine razglasila le eno. Kljub temu smo zaposleni ZVKDS, OE Novo mesto, izvedli osnovno dokumentiranje stanja, ki je zajelo izdelavo arhitekturnega posnetka stanja in fotografsko dokumentacijo ter osnovne raziskave stavbne lupine, zlasti sondiranje beležev in plasti ometov na zunanjščini, s katerimi so na dan prišli zanimivi podatki, pomembni za novo interpretacijo stavbne zgodovine, ter smernice za obnovo fasade. Najprej je bilo ugotovljeno, da je prezbiterij prizidan k starejši ladji. Čas gradnje prezbiterija določa tip obokov, ki so bili značilni za drugo polovico 18. stoletja. Ladja sprva ni kazala starejših elementov, saj je preprost polkrožen portal z ostrimi robovi, prekrit s plastmi beležev in sekundarnim okvirjem vrat, časovno težko

Mrzlava vas, toris cerkve z vrisanimi stavbnimi fazami (risba: B. Zaletelj; računalniška interpretacija: R. Peskar)